

„Świat starożytny – centrum i peryferie”. Konferencja Komisji Historii Starożytnej Polskiego Towarzystwa Historycznego (Wrocław, 14-16 września 2021)

„The ancient world – center and peripheries”. Conference of the Commission on Ancient History of the Polish Historical Association (Wrocław, September 14-16, 2021)

Kolejna z cyklu konferencji starożytniczych organizowanych przez Komisję Historii Starożytnej działającą przy Polskim Towarzystwie Historycznym (PTH) odbyła się w Uniwersytecie Wrocławskim (UWr) między 14 (wtorek) a 16 (czwartek) września 2021 roku. Poprzednie ogólnopolskie spotkanie historyków starożytnych odbyło się w Poznaniu w 2017 roku (20-22 września). Wówczas też poinformowano, że następny zjazd starożytników odbędzie się we Wrocławiu w 2020 roku. Jednak termin ten musiał zostać przesunięty z powodu tzw. epidemii koronawirusa. W konsekwencji organizacja tego wydarzenia stała się możliwa dopiero w podanym wyżej czasie. W jego przygotowanie były zaangażowane trzy podmioty: Komisja Historii Starożytnej PTH, PTH – oddział we Wrocławiu oraz Zakład Historii Starożytnej Instytutu Historii Uniwersytetu Wrocławskiego, który to Zakład wziął na siebie lwią część pracy związanej z przygotowaniem i przebiegiem tej konferencji.

Do Wrocławia przybyli przedstawiciele 22 polskich placówek akademickich oraz jednej zagranicznej. W sumie więc uczestnicy konferencji wywodzili się z 23 ośrodków naukowo-badawczych. Oficjalna lista uczestników obejmowała 79 nazwisk. Jednak faktycznie do stolicy Dolnego Śląska przybyły tylko 74 osoby. Z tego grona sześćdziesięciu ośmiu badaczy wygłosiło łącznie 69 referatów.

A tak oto przedstawiał się skład osobowy oficjalnie zgłoszonych 79 uczestników konferencji w podziale na poszczególne instytucje naukowo-badawcze (w porządku alfabetycznym): (1) Akademia Pomorska w Słupsku (AP) – 1 osoba (dr Wojciech Bejda); (2) Instytut Archeologii i Etnografii PAN w Warszawie (IAiE PAN) – 1 osoba (dr Bartłomiej Lis); (3) Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II (KUL JPII) – 2 osoby (dr hab. Piotr Kochanek, prof. KUL i dr hab. Maciej Münnich, prof. KUL); (4) Politechnika Wrocławska (PWr) – 3 osoby (prof. dr hab. Rafał Czerner, mgr Mateusz Jackowski, mgr Szymon Popławski); (5) Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (UAM) – 8 osób (dr hab. Katarzyna Balbuza, prof. UAM, dr Piotr Jagła, dr Zofia Kaczmarek, mgr Aneta

Liwerska-Garstecka, dr Lechosław Olszewski, dr hab. Monika Szczot, prof. UAM, dr hab. Radosław Tarasewicz, prof. UAM i dr hab. Anna Tatarkiewicz, prof. UAM); (6) University College London (UCL) – 1 osoba (mgr Karolina B. Frank); (7) Uniwersytet Gdański (UG) – 4 osoby (dr Anna Pająkowska-Bouallegui, dr hab. Ireneusz Milewski, prof. UG, prof. dr hab. Nicholas Sekunda oraz dr hab. Jacek Wiewiorowski, prof. UG); (8) Uniwersytet Jagielloński (UJ) – 7 osób (dr Grażyna Bąkowska-Czerner, dr hab. Jarosław Bodzek, prof. UJ, dr Wojciech J. Duszyński, dr Tomasz Grabowski, dr hab. Michał W. Marciak, dr Maciej Piedgoń, dr hab. Sławomir Sprawski, prof. UJ); (9) Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach (UJK) – 1 osoba (prof. dr hab. Tomasz S. Polański); (10) Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (UKSW) – 1 osoba (dr hab. Elżbieta Loska); (11) Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (UKW) – 1 osoba (dr hab. Dariusz Spychała, prof. UKW); (12) Uniwersytet Łódzki (UŁ) – 2 osoby (prof. dr hab. Mirosław J. Leszka i mgr Łukasz Pigoński); (13) Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie (UMCS) – 1 osoba (dr hab. Paweł Madejski); (14) Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu (UMK) – 3 osoby (prof. dr hab. Danuta Musiał, dr hab. Hanna Appel, prof. UMK i dr hab. Marcin Pawlak, prof. UMK); (15) Uniwersytet Opolski (UO) – 1 osoba (dr Joanna Porucznik); (16) Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie (UPKEN) – 2 osoby (prof. dr hab. Marek Wilczyński, dr Adrian Szopa); (17) Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlach (UPH) – 1 osoba (dr hab. Katarzyna Maksymiuk); (18) Uniwersytet Rzeszowski (UR) – 2 osoby (prof. dr hab. Marek J. Olbrycht, dr Michał Podrazik); (19) Uniwersytet Śląski w Katowicach (UŚ) – 2 osoby (dr hab. Agata A. Kluczek, prof. UŚ i mgr Anna Anzorge-Potrzebowska); (20) Uniwersytet Warszawski (UW) – 11 osób (prof. dr hab. Piotr Bieliński, dr Piotr Jaworski, prof. dr hab. Ryszard Kulesza, prof. dr hab. Adam Łajtar, prof. dr hab. Adam Łukaszewicz, dr hab. Łukasz Niesiołowski-Spanò, dr Aleksander Paradziński, dr hab. Jacek Rzepka, prof. UW, dr hab. Jakub Urbanik, prof. UW, dr Joanna Wilimowska, dr hab. Aleksander Wolicki); (21) Uniwersytet w Białymstoku (UwB) – 3 osoby (dr hab. Rafał Kosiński, prof. UwB, dr hab. Tomasz Mojsik oraz dr hab. Robert Suski, prof. UwB); (22) Uniwersytet Wrocławski (UWr) – 16 osób (mgr Iwona Feier, dr Piotr Głogowski, dr Dominika Grzesik, dr Michał Halamus, mgr Marcin Kosz, dr hab. Andrzej Łoś, prof. UWr, mgr Katarzyna Michalewicz, prof. dr hab. Krzysztof Nawotka, dr hab. Adam Pałuchowski, dr hab. Małgorzata Pawlak, prof. UWr, dr Wojciech Pietruszka, mgr Łukasz Szelağ,

mgr Martyna Świerk, dr Agnieszka Wociechowska, mgr Paulina Zagórska, dr hab. Karol Zieliński, prof. UW_r); (23) Uniwersytet Zielonogórski (UZ) – 5 osób (dr hab. Andrzej Gillmeister, prof. UZ, dr Daria Janiszewska-Sieńko, mgr Joanna Marciniszyn, dr Krzysztof Mogielnicki, mgr Agata Szylińczuk).

Jednak, jak wiadomo, oficjalna lista uczestników danej konferencji bardzo rzadko pokrywa się z wykazem faktycznie przybyłych na nią badaczy. Tak też było i w tym przypadku. W rzeczywistości bowiem do Wrocławia zjechały 74 osoby. Zabrakło pięciu oficjalnie zgłoszonych uczestników. Byli nimi prof. dr hab. P. Bieliński (UW), mgr I. Feier (UW_r), dr P. Jagła (UAM), prof. dr hab. R. Kulesza (UW) oraz dr B. Lis (IAiE PAN).

Należy również zaznaczyć, że spośród przybyłych nie wszyscy naukowcy wygłaszali referaty. Prelegentów było w sumie 68. Przedstawili oni 69 wykładów. Stało się tak dlatego, że dr hab. K. Balbuza, prof. UAM miała aż dwa wystąpienia. Z kolei sześć osób przewodniczyło tylko poszczególnym sesjom lub sekcjom tematycznych. Byli to dr hab. A. Gillmeister, prof. UZ, dr hab. A.A. Kluczek, prof. UŚ, prof. dr hab. A. Łajtar (UW), prof. dr hab. K. Nawotka (UW_r), dr hab. M. Pawlak, prof. UW_r oraz dr hab. S. Sprawski, prof. UJ.

Poniższa tabela jest statystyczną prezentacją powyższych wywodów, które w formie „literackiej” mogą być lekturą dość nużąca, wykaz tabelaryczny natomiast wydaje się znacznie upraszczać sprawę.

Skrót nazwy uczelni	Oficjalnie zapisani (79)		Obecni (74)		Referenci (68)	
	liczba	procent	liczba	procent	liczba	procent
1. UW _r	16	20,253	15	20,270	13	19,117
2. UW	11	13,924	9	12,162	8	11,764
3. UAM	8	10,126	7	9,459	7	10,294
4. UJ	7	8,860	7	9,459	6	8,823
5. UZ	5	6,329	5	6,756	4	5,882
6. UG	4	5,063	4	5,405	4	5,882
7. PW _r	3	3,797	3	4,054	3	4,411
8. UMK	3	3,797	3	4,054	3	4,411
9. UwB	3	3,797	3	4,054	3	4,411
10. KUL	2	2,531	2	2,702	2	2,941
11. UŁ	2	2,531	2	2,702	2	2,941
12. UP KEN	2	2,531	2	2,702	2	2,941
13. UR	2	2,531	2	2,702	2	2,941
14. UŚ	2	2,531	2	2,702	1	1,470

15. AP	1	1,265	1	1,351	1	1,470
16. UCL	1	1,265	1	1,351	1	1,470
17. UJK	1	1,265	1	1,351	1	1,470
18. UKSW	1	1,265	1	1,351	1	1,470
19. UKW	1	1,265	1	1,351	1	1,470
20. UMCS	1	1,265	1	1,351	1	1,470
21. UO	1	1,265	1	1,351	1	1,470
22. UPH	1	1,265	1	1,351	1	1,470
23. IAiE PAN w Warszawie	1	1,265	0	0	0	0
23	79	100	74	100	68	100

Jak wynika z powyższej tabeli, w konferencji nie wzięli udziału historycy starożytni z takich ośrodków badań nad szeroko rozumianym antykiem jak Uniwersytet Szczeciński czy Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie. Godny odnotowania jest również fakt, że cztery pierwsze uniwersytety z przedmiotowej listy (UWr, UW, UAM i UJ) stanowią połowę wziętych tutaj pod uwagę wskaźników: (1) oficjalnie zapisani (79) = 42 (51,898%); (2) obecni (74) = 38 (51,351%); (3) referenci (68) = 34 (50%). Należy także podkreślić widoczną w powyższym zestawieniu ilościową dominację gospodarzy, czyli wrocławskich historyków starożytnych: (1) oficjalnie zapisani (79) = 16 (20,253%); (2) obecni (74) = 15 (20,270%); (3) referenci (68) = 13 (19,117%).

Ważnym elementem sprawozdawczym jest także struktura stopni i tytułów naukowych, jakimi legitymowali się uczestnicy konferencji, co ma zilustrować kolejna tabela.

Stopień nauk. / tytuł	Oficjalnie zapisani (79)		Obecni (74)		Referenci (68)	
	liczba	procent	liczba	procent	liczba	procent
mgr	14	17,721	13	17,567	13	19,117
dr	23	29,113	21	28,378	21	30,882
dr hab. i prof. uczelniani	30	37,974	30	40,540	26	38,235
prof. tytularni	12	15,189	10	13,513	8	11,764
	79	100	74	100	68	100

Z powyższego tabelarycznego zestawienia wynika, że tzw. starsi pracownicy naukowcy, czyli doktorzy habilitowani (+ profesorowie uczelniani) oraz profesorowie tytularni, mieli w poszczególnych kategoriach następujące „wyniki”: (1) oficjalnie zapisani (79) = 42 (53,164%); (2) obecni (74) = 40 (54,054%); (3) referenci (68) = 34 (50%). Statystyka tzw. młodszych

pracowników naukowych (mgr i dr) natomiast przedstawiała się następująco: (1) oficjalnie zapisani (79) = 37 (46,835%); (2) obecni (74) = 34 (45,945%); referenci (68) = 34 (50%). Zatem mimo niewielkiej „przewagi” starszej kadry uniwersyteckiej w kategoriach „oficjalnie zapisani” i „obecni” wszystko wyrównało się w ostatniej, *de facto* najważniejszej kategorii – „referenci”. Należy jednak zaznaczyć, że największa ilość doktorantów reprezentowała gospodarzy, czyli Uniwersytet Wrocławski, i to oni zapewnili statystyczne wyrównanie w ramach ostatniej kategorii. Jest to bowiem dla młodych badaczy z ośrodka organizującego tego typu zjazd dobra okazja do zaprezentowania się bez ponoszenia większych kosztów związanych z dojazdem i noclegiem. Ruch taki jest więc ze wszech miar racjonalny. Z drugiej strony nie sposób też nie zauważyć, że dominującą grupą w każdej z trzech wyróżnionych wyżej kategorii byli doktorzy habilitowani.

Otwarcie konferencji miało miejsce, jak już wspomniano wyżej, we wtorek (14 września). Część plenarna odbywała się w „Oratorium Marianum”, w gmachu głównym Uniwersytetu Wrocławskiego (Plac Uniwersytecki 1). Poprzedziła ją rejestracja uczestników (8:45-9:00). Sama sesja plenarna trwała od godziny 9:00 do 11:45, a prowadziła ją dr hab. M. Pawlak, prof. UWr. Złożyło się na nią kilka elementów: (1) oficjalne powitanie uczestników przez rektora Uniwersytetu Wrocławskiego, prof. dr. hab. Przemysława Wiszewskiego, oraz dziekana Wydziału Nauk Historycznych i Pedagogicznych UWr, dr. hab. Artura Błażejewskiego, prof. UWr (9:00-9:20); (2) wykład dr hab. K. Balbuzy, prof. UAM – „Konferencje Komisji Historii Starożytnej PTH. Rys historyczny” (9:20-10:10); (3) wykład prof. dr. hab. D. Musiał (UMK) – „Świat pełen bogów. Grecko-rzymski politeizm epoki cesarstwa” (10:10-10:50); (4) przerwa kawowa (10:50-11:15); (5) wykład prof. dr hab. N. Sekundy (UG) – „Rok 480 – logistyka i strategia. Dlaczego Termopile?” (11:15-11:45). Po przerwie przewidziany był jeszcze wykład prof. dr hab. R. Kuleszy (UW) – „Bürger zweiter Klasse w Sparcie”, lecz prelegent powiadomił organizatorów o swej absencji. W konsekwencji czas przeznaczony na jego wystąpienie został rozdzielony między obecnych prelegentów. Po sesji plenarnej wszyscy przybyli do „Oratorium Marianum”, uczestnicy konferencji zostali zaproszeni do zwiedzenia Gmachu Głównego UWr oraz wieńczącej go tzw. Wieży Matematycznej (11:45-12:45). Po tym ciekawym doświadczeniu udano się na obiad (13:00-14:15) do restauracji „Stary Klasztor” przy ul.

Jana Ewangelisty Purkyniego 1. Z kolei po obiedzie udano się na ul. Karola Szajnochy 7/9, pod dawny gmach Biblioteki Uniwersyteckiej, gdzie dr hab. Wojciech Mrozowicz, prof. UWr przedstawił krótką prelekcję na temat „Książki i św. Parsymonia na Końskim Targu. Z dziejów wrocławskiej Biblioteki Uniwersyteckiej” (14:15-14:30). Św. Parsymonia, której posąg znajduje się na narożniku budynku, symbolizowała oszczędzanie, jako że przed wojną gmach ten nosił nazwę „Sparkasse und Stadtbibliothek”. Była to ostatnia budowla użyteczności publicznej wzniesiona we Wrocławiu w stylu neogotyckim. W tym to gmachu, gdzie po przeniesieniu zbiorów bibliotecznych do nowego obiektu przy ul. Fryderyka Joliot-Curie 12 i kapitalnym remoncie na mieć swą siedzibę Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego, toczyły się prawie całe obrady konferencji starożytniczej (z wyjątkiem omówionej wyżej sesji plenarnej). Każde wystąpienie miało trwać maksymalnie 20 minut.

14 września spotkania w sekcjach tematycznych rozpoczęły się o 14:30. Obradowano w trzech sekcjach: sekcja 1 – „Greckie centrum i peryferie” (sala nr 1 – 14:30-16:00). Sekcji tej miał przewodniczyć prof. dr hab. R. Kulesza (UW), lecz pod jego nieobecność funkcję moderatora pełniła dr hab. M. Pawlak, prof. UWr; sekcja 2 – „Centrum i peryferie na starożytnym Bliskim Wschodzie w wymiarze politycznym, religijnym i kulturowym” (czytelnia na parterze – 14:30-16:15). Obradom tej sekcji przewodniczył dr hab. Ł. Niesiołowski-Spanò (UW); sekcja 3 – „Polityka, społeczeństwo i ustawodawstwo w Rzymie i na peryferiach Imperium” (sala nr 1 – 16:15-17:45). To spotkanie prowadziła dr hab. H. Appel, prof. UMK.

W ramach pierwszej sekcji wygłoszono trzy referaty: mgr K.B. Frank (UCL) – „«Dokąd żeglować?». Wpływ wyroczni w Dodonie na lokalne szlaki migracyjne oraz handlowe w epoce klasycznej i hellenistycznej” (14:30-14:50); dr M. Halamus (UWr) – „Jedna czy dwie kultury epigraficzne w Królestwie Bosforańskim” (14:50-15:10); mgr A. Liwerska-Garstecka (UAM) – „Epidauros i Pergamon: centra leczenia i najważniejsze ośrodki kultu Asklepiosa” (15:10-15:30). Całość rzeczonych obrad sekcyjnych domknęła dyskusja (15:30-16:00). W ramach drugiej sekcji zaplanowano pięć prelekcji, jednak z powodu absencji prof. P. Bielińskiego (UW) grono referentów zmniejszyło się do czterech osób. Uzyskana w ten sposób „nadwyżka czasowa” została rozdysponowana wśród uczestników tego spotkania, co jednocześnie złamało zaplanowany chronologiczny porządek obrad. Wygłoszono tutaj następujące wykłady: dr hab. R. Tarasewicz, prof. UAM – „Wyprawa Nabopolasara w 19 roku panowania w świetle NBC 4747”; dr hab. Ł. Niesiołowski-Spanò (UW) – „Juda między wscho-

dem i zachodem: wpływy Orientu i Hellady na kulturę i dziedzictwo Judejczyków w starożytności”; dr P. Głogowski (UWr) – „Rozwój kultury epigraficznej Fenicjan na przykładzie zwyczaju honoryfikacyjnego”; mgr S. Popławski (PWr) – „Konstrukcja antycznych domów w Marinie el-Alamein. Analiza zapotrzebowania kamienia budowlanego”. Spotkanie to zakończyło się około 16:15. Wreszcie na spotkanie trzeciej sekcji złożyły się trzy referaty: dr hab. E. Loska (UKSW) – „Obywatele na peryferiach prawa rzymskiego” (16:15-16:35); mgr M. Świerk (UWr) – „«Familia Caesaris» w centrum prowincji afrykańskich. Problemy wykorzystania antroponomii w badaniach nad społeczeństwem rzymskiej Kartaginy” (16:35-16:55); dr M. Piedgoń (UJ) – „«Sedes moribunda»? Od peryferii do części administracyjnej rzymskiej Italii. Ewolucja stosunków społecznych, etnicznych oraz prawno-administracyjnych na dawnych ziemiach Senonów nad Adriatykiem pod rządami Rzymu w III-I w. p.n.e.” (16:55-17:15). Całość zakończyła dyskusja (17:15-17:45). Należy dodać, że w czasie spotkań w sekcjach moderatorzy starali się utrzymać tzw. reżim czasowy, dbając o to, aby prelegenci nie wychodzili poza czas przewidziany na ich wystąpienia. Swego rodzaju kulinarnym zwieńczeniem pierwszego dnia konferencji był bankiet w restauracji „Pod Fredrą” (Rynek, Ratusz 1), który rozpoczął się o 18:00.

Środa, 15 września, była najbardziej intensywnym dniem wrocławskiej konferencji. Obrady bowiem toczyły się aż w dziewięciu sekcjach tematycznych podzielonych między dwa bloki: blok przedpołudniowy (9:00-12:15) i blok popołudniowy (14:15-17:30). Bloki oddzielała od siebie przerwa obiadowa (12:30-13:45). Obiad podobnie jak pierwszego dnia został przygotowany przez restaurację „Stary Klasztor” przy ul. J.E. Purkyniego 1. Po obiedzie natomiast odbyło się w czytelni w budynku przy ul. K. Szajnochy 7/9 posiedzenie Komisji Historii Starożytnej PTH (13:45-14:15).

Pierwszy blok, w ramach którego zaplanowano jedną przerwę kawową (10:30-10:45), składał się z czterech sekcji: sekcja 1 – „Greckie centrum i peryferie” (sala nr 1 – 9:00-10:30 i 10:45-12:15). Była to swego rodzaju kontynuacja sekcji pierwszej z dnia poprzedniego. Obradom przewodniczył dr hab. A. Pałuchowski (UWr); sekcja 2 – „Religia rzymska pomiędzy centrum a peryferiami badań naukowych” (czytelnia na parterze – 9:00-10:30 i 10:45-12:15). Moderatorem tej sekcji był dr hab. A. Gillmeister, prof. UZ; sekcja 3 – „Rzym w świetle tekstów literackich i badań inter-

dyscyplinarnych” (sala nr 202 – 9:00-10:30 i 10:45-12:15). Tym segmentem obrad kierowała prof. dr hab. D. Musiał (UMK); sekcja 4 – „Iran” (sala nr 206 – 9:00-10:30 i 10:45-12:15). Sekcją tą zarządzał prof. dr hab. M.J. Olbrycht (UR). Powyższy plan jest harmonogramem przygotowanym przez organizatorów konferencji. Tzw. realia życiowe nieco go zmodyfikowały, o czym niżej.

W ramach pierwszej sekcji pierwszego bloku miały miejsce cztery wykłady, ponieważ będące w programie konferencji wystąpienie dra B. Lisa (IAiE PAN) nie doszło do skutku z powodu nieobecności prelegenta. Jego czas rozdzielono między obecnych na sali mówców. W wyniku tej korekty rozkład referatów w pierwszej sekcji wyglądał następująco: dr hab. K. Zieliński, prof. UW – „Relacje między jednostką a grupą w procesie podejmowania decyzji w «Iliadzie»” (9:00-9:30); dr hab. A. Wolicki (UW) – „Ateny i Dodona w V w. p.n.e.” (9:30-10:05). Następnie odbyła się dyskusja nad obydwoima wykładami (10:05-10:30), po czym wszyscy obecni udali się na przerwę kawową (10:30-10:45). Po wznowieniu posiedzenia pierwszej sekcji przedstawiono następne dwie prelekcje: mgr Ł. Szląg (UWr) – „Od obrony Beocji do obrony przed Beotami. Problem ucieczek do Keressos w historii Tespii i antycznej narracji o tej polis” (10:45-11:10); dr J. Porucznik (UO) – „«Tituli honorarii» w kulturze epigraficznej miast północno-zachodnich wybrzeży Morza Czarnego” (11:10-11:35). Po wystąpieniu reprezentantki UO miała miejsce dyskusja, która zakończyła się około 12:15. Z kolei w ramach drugiej sekcji pierwszego bloku wygłoszono sześć wykładów: dr hab. H. Appel, prof. UMK – „O manipulowaniu auspicjami przed zgromadzeniami wyborczymi” (9:00-9:20); dr hab. R. Kosiński, prof. UwB – „Ewolucja obrazu religii tradycyjnej na kartach historiografii kościelnej” (9:20-9:40); dr K. Mogielnicki (UZ) – „Słownictwo religijne w «De significatu verborum» Werriusza Flakkusa” (9:40-10:00). Po tym referacie odbyła się dyskusja (10:00-10:30), a następnie wspomniana wyżej przerwa na kawę. Po niej wznowiono obrady drugiej sekcji i przedstawiono trzy następne prelekcje: dr L. Olszewski (UAM) – „Caelestes honores: dygresja o metodzie” (10:45-11:05); mgr A. Szylińczuk (UZ) – „Religijny aspekt romanizacji Kampanii” (11:05-11:25); dr hab. A. Tatarkiewicz, prof. UAM – „Dokąd zmierzasz Mitro?” (11:25-11:45). I ten segment drugiej sekcji uzupełniła dyskusja (11:45-12:15). Podobny przebieg miało spotkanie trzeciej sekcji bloku przedpołudniowego. Jednak tutaj z powodu absencji mgr I. Feier (UWr) zaprezentowało się tylko pięcioro spośród przewidzianej programem szóstki mówców. Przebieg tej sekcji wyglądał następująco: dr hab. M. Szczot, prof. UAM – „Między

Rzymem a prowincją. O epistolarnej powieści «Rzym za Nerona» Józefa Ignacego Kraszewskiego» (9:00-9:20); dr A. Pająkowska-Bouallegui (UG) – „Obraz cesarza Juliana Apostaty w panegiryku Klaudiusza Mamertinusa” (9:20-9:40); dr A. Paradziński (UW) – „Na peryferiach późnoantycznej rzymskiej historiografii: przykład Sulpicjusza Aleksandra” (9:40-10:00). Zgodnie z harmonogramem posiedzenia sekcji po powyższych trzech referatach przeprowadzono dyskusję (10:00-10:30), a następnie referenci i słuchacze mieli chwilę oddechu w postaci przerwy kawowej (10:30-10:45). Po wznowieniu spotkania trzeciej sekcji wygłoszono już tylko dwa referaty: dr hab. I. Milewski, prof. UG – „Kondycja ekonomiczna wschodnich prowincji Cesarstwa Rzymskiego w świetle tekstów hagiograficznych epoki (IV-VI wiek)” (10:45-11:05); dr W. Bejda (AP) – „Na peryferiach znaczenia terminu *epieikes*” (11:05-11:25). Po tej prelekcji miała miejsce krótka dyskusja i około godziny 11:50 zakończono obrady. W ramach czwartej sekcji natomiast wygłoszono sześć referatów, a zatem tyle, ile przewidywał program. W pierwszej części głos zabrali prof. dr hab. M.J. Olbrycht (UR) – „Monarchia w państwie Partów” (9:00-9:20); dr hab. J. Bodzek, prof. UJ – „Satrapowie, dynaści i miasta. Mennictwo w zachodnich satrapiach państwa Achemenidów (ok. 550-330 p.n.e.)” (9:20-9:40); dr hab. K. Maksymiuk (UPH) – „Polityka deportacyjna Iranu w IV w. po Chr.” (9:40-10:00). Zgodnie z planem po tych trzech wystąpieniach moderator sekcji zarządził dyskusję (10:00-10:30), a następnie udano się na przerwę kawową. Po niej zaś głos zabrali prof. dr hab. T. Polański (UJK) – „Świadectwa autopsji w opisie Iranu, Syrii i Arabii w «Historii» Hieronima z Kardii” (10:45-11:05); dr M. Podrazik (UR) – „Wojska Wielkiego Króla w bitwie pod Kunaksą (401 r. p.n.e.)” (11:05-11:25); dr hab. M. Marciak (UJ) – „Lokalizacja bitwy pod Gaugamelą w świetle badań interdyscyplinarnych” (11:25-11:45). Również tę serię wykładów domknęła dyskusja (11:45-12:15).

Drugi, popołudniowy blog składał się z pięciu sekcji: sekcja 1 – „Greckie centrum i peryferie w okresie rzymskim” (sala nr 1 – 14:15-15:45 i 16:00-17:30). Sekcji tej przewodniczył dr hab. M. Pawlak, prof. UMK; sekcja 2 – „Świat grecki w IV w. p.n.e. Nowe centra, nowe idee” (sala nr 2 – 14:15-15:45). Tej grupie badaczy przewodniczył dr hab. S. Sprawski, prof. UJ; sekcja 3 – „Władza, elita, tożsamość. Refleksje nad różnorodnością imperium rzymskiego z perspektywy centrum i prowincji” (czytelnia

na parterze – 14:15-15:45 i 16:00-17:00). Moderatorem sekcji trzeciej była dr hab. A.A. Kluczek, prof. UŚ; sekcja 4 – „Egipt hellenistyczny, rzymski i późnoantyczny” (sala nr 206 – 14:15-15:45 i 16:00-17:30). Tym spotkaniem kierował prof. dr hab. A. Łajtar (UW); sekcja 5 – „Bliski i Daleki Wschód” (sala nr 202 – 16:00-17:30). Tutaj rolę prowadzącego przejął po raz drugi tego popołudnia dr hab. S. Sprawski, prof. UJ. Przerwa kawowa została zaplanowana pomiędzy 15:45 a 16:00.

W ramach pierwszej sekcji przedstawiono pięć krótkich wykładów: dr hab. A. Pałuchowski (UWr) – „W środku i na obrzeżu wspólnot obywatelskich z obrzeży świata egejskiego, czyli akty wyzwoleń niewolników na Krecie w epokach hellenistycznej i rzymskiej” (14:15-14:35); dr hab. A. Łoś, prof. UWr – „Czy w okresie wczesnego cesarstwa Kreta była peryferiami świata grecko-rzymskiego w wymiarze gospodarczym” (14:35-14:55); dr hab. M. Pawlak, prof. UMK – „Miasta greckie wobec rzymskich wojen z lat 88-31 p.n.e. (aspekty finansowe)” (14:55-15:15). Po tych trzech prelekcjach miała miejsce dyskusja (15:15-15:45) oraz wspomniana wyżej przerwa. Po niej zaś w ramach sekcji pierwszej głos zabrali dr D. Grzesik (UWr) – „Z centrum do peryferii? Regionalizacja Delf w okresie rzymskim na podstawie analizy «Delphic Proxeny Network»” (16:00-16:30); dr T. Grabowski (UJ) – „Na peryferiach ptolemejskiego imperium. Region północnoegejski w polityce Lagidów” (16:30-17:00). Szósty z zaplanowanych tutaj odczytów nie doszedł do skutku z powodu nieobecności dra P. Jagły (UAM). Dlatego też czas przeznaczony na jego wykład rozdzielono między dwóch ostatnich prelegentów. Sprawilo to, że dwa ostatnie wystąpienia były, jak widać, nieco dłuższe. Po ich zakończeniu odbyła się dyskusja (17:00-17:30). Druga sekcja bloku popołudniowego składała się tylko z trzech wystąpień: dr hab. T. Mojsik (UwB) – „Muzejon w Aleksandrii, intelektualiści i idea instytucji naukowej” (14:15-14:35); dr hab. J. Rzepka, prof. UW – „«Młode» ludy w Grecji późnoklasyycznej” (14:35-14:55); dr W. Duszyński (UJ) – „Ośrodki innowacji wojskowych w Grecji IV w. przed Chr.” (14:55-15:15). Po tym ostatnim wykładzie miała miejsce dyskusja (15:15-15:45). Z kolei na trzecią sekcję, podobnie jak na pierwszą, złożyło się pięć prelekcji: dr hab. P. Madejski (UMCS) – „«Pacatum oppidum, pacata provincia»: o powiązaniach przestrzeni z ideologią panowania nad innymi w Rzymie okresu Republiki i wczesnego Cesarstwa” (14:15-14:35); dr hab. K. Balbuza, prof. UAM – „Autoprezentacja królów klientelnych Rzymu w świetle monet – granice niezależności. Przykład Mauretanii” (14:35-14:55). W tym miejscu warto zaznaczyć, że było to już drugie wystąpienie prof. K. Balbuzy w czasie

wrocławskiej konferencji, jako że pierwsze miało miejsce podczas sesji plenarnej we wtorek, 14 września; dr W. Pietruszka (UWr) – „Centrum i peryferie? Spojrzenie z perspektywy Kampanii” (14:55-15:15). Po tej prelekcji przyszedł czas na dyskusję (15:15-15:45) oraz na przerwę kawową, po której głos zabrali prof. dr hab. M. Wilczyński (UP KEN) – „«Caput regni barbarorum»: ośrodki władzy królestw barbarzyńskich V i VI w. i ich oddziaływanie na rzymską «prowincję»” (16:00-16:20); dr hab. R. Suski, prof. UW – „Hiszpańskość i rzymskość w «Historia adversus paganos» Orozjusza” (16:20-16:40). Po tym wykładzie przyszedł czas na dyskusję, która zakończyła się około 17:00. Czwarta sekcja bloku popołudniowego miała aż sześciu referentów: dr hab. J. Urbanik, prof. UW – „Kazus Dionizji i stosowanie prawa w Egipcie rzymskim” (14:15-14:35); prof. dr hab. A. Łukaszewicz (UW) – „Aleksandria, Nikopolis i pierwszy rzymski prefekt Egiptu” (14:35-14:55); dr A. Wojciechowski (UWr) – „Stolice nomów (metropoleis) w Egipcie hellenistycznym i rzymskim do czasów Septymiusza Sewera” (14:55-15:15). Następnym punktem posiedzenia była dyskusja (15:15-15:45) i przerwa, a po niej dalszy ciąg wystąpienia: dr J. Wilimowska (UW) – „Personel świątyń w Soknopaiou Nesos w okresie ptolemejskim” (16:00-16:20); prof. dr hab. R. Czerner (UWr) – „Rzymskie domy w Marina el-Alamein” (16:20-16:40); dr G. Bąkowska-Czerner (UJ) – „Elementy dekoracyjne domów i łaźni rzymskich w Marina el-Alamein” (16:40-17:00). Również ten segment czwartej sekcji zamknęła dyskusja (17:00-17:30). Sekcja piąta zaś, podobnie jak sekcja druga, składała się tylko z trzech referatów: dr hab. M. Münnich, prof. KUL – „Zachodniosemickie zaklęcia przeciwko demonom: koncepcje własne i zapożyczone” (16:00-16:20); mgr M. Kosz (UWr) – „Upadek czy transformacja? Poglądy nowożytnej historiografii na specyfikę późnoantycznego miasta lewantyńskiego” (16:20-16:40); mgr K. Michalewicz (UWr) – „Wyobrażenia Chińczyków o państwie Da Qin” (16:40-17:00). Ostatnim punktem była i tutaj dyskusja (17:00-17:30).

Drugi dzień obrad wrocławskiej konferencji starożytnej zakończyła romantyczna wycieczka w formie rejsu po Odrze, którego atrakcją był grill na statku (18:00-21:00).

16 września (czwartek) był ostatnim dniem konferencji, której zakończenie zaplanowano na 12:15. Obrady toczyły się w trzech sekcjach: sekcja 1 – „Cesarstwo Wschodniorzymskie i Bizancjum” (sala nr 1 – 9:00-11:30).

Przewodnictwo tej sekcji spoczywało w rękach prof. dr. hab. K. Nawotki (UWr); sekcja 2 – „Rzym w okresie cesarskim” (czytelnia na parterze – 9:00-11:00). Tutaj moderatorem była dr hab. K. Balbuza, prof. UAM; sekcja 3 – „Na peryferiach Imperium Romanum” (sala nr 206 – 9:00-10:30). Sekcji trzeciej przewodniczył dr hab. A. Łoś, prof. UWr.

W ramach pierwszej sekcji wygłoszona aż pięć referatów: dr hab. P. Kochanek, prof. KUL – „Hyperborea w źródłach bizantyńskich, czyli północne peryferie ekumeny a Cesarstwo Wschodniorzymskie” (9:00-9:20); mgr Ł. Pigoński (UŁ) – „Kilka uwag na temat kariery magistra militum Flawiusza Plinty i jego wpływów na dworze Teodozjusza II” (9:20-9:40). Po drugim referacie prowadzący zarządził krótką dyskusję (9:40-9:50). Po niej zaś głos zabrała mgr P. Zagórska (UWr) – „Dlaczego Aleksander nie dotarł do Syrii? Legenda o Aleksandrze w dziele Jana Malalasa” (9:50-10:10); prof. dr hab. M.J. Leszka (UŁ) – „Wodzowie cesarza Zenona (474-491)” (10:10-10:30); dr A. Szopa (UP KEN) – „Centrum i peryferie w epitome «Historii Kościoła» Teodora Lektora” (10:30-10:50); dr hab. J. Wiewiorowski, prof. UG – „Peryferie Cesarstwa Wschodniorzymskiego w insygniach «Notitia Dignitatum»” (10:50-11:10). Nad tymi referatami dyskutowano między 11:10 a 11:30. Na drugą sekcję złożyły się cztery wystąpienia: dr P. Jaworski (UW) – „Legion X Fretensis w Apsaros: wojna partyjska Trajana z perspektywy rzymskiego fortu u wybrzeży Kolchidy” (9:00-9:20); dr D. Janiszewska-Sieńko (UZ) – „Karakalla w Germanii: polityka cesarza wobec pogranicza germańsko-retyckiego” (9:20-9:40); mgr A. Anzorge-Potrzebowska (UŚ) – „August na peryferiach pamięci. Różne interpretacje wybranych pośmiertnych wyobrażeń pierwszego cesarza w mennictwie rzymskim” (9:40-10:00); mgr J. Marcinişzyn (UZ) – „Liwiusz i August na straży dobrych obyczajów. Próby powrotu do «mos maiorum» w «Ab Urbe condita» i ustawodawstwie princepsa” (10:00-10:20). Następnie przeprowadzono dyskusję nad zaprezentowanymi referatami, która zakończyła się około 11:00. Trzecia sekcja miała tylko trzech referentów: dr hab. D. Spychała, prof. UKW – „W co wierzyli Wandalowie w IV-V w. po Chr.? Między neoarianizmem (anomezizmem) a homeizmem” (9:00-9:20); dr Z. Kaczmarek (UAM) – „Virunum (Magdalensberg) – życie w centrum i peryferie rzymskiego świata” (9:20-9:40); mgr M. Jackowski (PWr) – „Rzymskie wino z Barbaricum: badania interdyscyplinarne w służbie historii starożytnej” (9:40-10:00). Dyskusja w tej sekcji trwała do około 10:30.

Po zakończeniu obrad organizatorzy dokonali krótkiego podsumowania tej długiej i owocnej konferencji (11:30-11:45), a następnie zaprosili

uczestników na ostatnią już przerwę kawową połączoną z tzw. zimnym bufetem (oficjalnie wydarzenie to ujęto w ramy czasowe 11:45-12:15).

Wrocławskie spotkanie badaczy dziejów antycznych przeszło do historii. Jego uczestnicy z pewnością wywieźli ze stolicy Dolnego Śląska miłe wspomnienia. Konferencja była bardzo dobrze przygotowana, podobnie jak wydarzenia towarzyszące, szczególnie te o charakterze kulinarnym. Za włożony trud należą się więc pracownikom Zakładu Historii Starożytnej Instytutu Historii UWr słowa najwyższego uznania. Warto dodać, że przez cały czas trwania wrocławskiego spotkania było słonecznie i ciepło. W ten sposób pogoda wsparła wysiłki organizatorów.

Piotr Kochanek, Lublin – KUL

**„Mariologia Ojców Kościoła” – spotkanie Sekcji Patrystycznej
(Olsztyn, 19-22 września 2021)**

**„Mariology of the Church Fathers” – Meeting of the Polish Patristic Section
(Olsztyn, September 19-22, 2021)**

Po rocznej przerwie spowodowanej pandemią COVID-19, w dniach 19-22 września 2021 roku odbył się po raz pierwszy na terenie Świętej Warmii w Olsztynie zjazd polskich patrologów i badaczy antyku chrześcijańskiego zrzeszonych w Sekcji Patrystycznej przy Komisji Nauki Wiary Episkopatu Polski. Pierwotnie tematyka ta miała zostać podjęta w Kodniu na ziemi podlaskiej rok wcześniej, jednak wspomniane okoliczności epidemiczne, a także pożar domu pielgrzyma, uniemożliwiły odbycie się tego wydarzenia, w związku z czym polscy patrologowie przyjęli zaproszenie gospodarza archidiecezji ks. abp. dr. Józefa Górzyńskiego oraz dwóch patrologów pochodzących z Olsztyna, na co dzień zatrudnionych na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II: ks. prof. dr. hab. Mariusza Szrama i ks. dr. hab. Marcina Wysockiego prof. KUL, aby spotkać się na terenie Archidiecezji Warmińskiej. Tym razem gościny patrologom użyczyło Wyższe Seminarium Duchowne Metropolii Warmińskiej „Hosianum” położone wśród lasów i jezior w olsztyńskiej dzielnicy Redykajny.

Tradycyjnie pierwszy dzień zjazdu przeznaczony był na zwiedzanie terenów, które były miejscem obrad. Grupa patrologów wyruszyła wcze-